

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס

שם הקורס: דת ומדינה במדינת ישראל

שם המרצה: אבי פיקאר | שם המחלקה: המחלקה ללימודי א"י וארכיאולוגיה

מס הקורס 16413

State and Religion in the State of Israel

הרצאה _____	סוג הקורס:
2 _____	היקף נ"ז:
תשפ"ה _____	שנת לימודים:
ב _____	סמסטר:
_____	יום ושעה:
_____	שעת קבלה:
Avi.picard@biu.ac.il	מייל מרצה:
_____	קישור לאתר למדה:

תיאור הקורס ומטרות למידה

תקציר הקורס

הקורס יעסוק במגוון המחלוקות על רקע דתי שהתקיימו במדינת ישראל. על מקומה של השבת, על שאלת גיוסם של תלמידי ישיבות ושאלת גיוס נשים, תקציבים למוסדות דת, ויכוחים על מערכת החינוך ועל חינוכם של העולים ועל ההקצנה ביחסי דתיים – חלונים בעשור האחרון של המאה העשרים ובראשית המאה ה-21.

מטרות/תוצרי הלמידה

הסטודנטים בקורס יכירו מהם הנושאים שעמדו במרכז הדיון בענייני דת במדינת ישראל ומה הם הנושאים שעלו או ירדו מן הפרק. מהם הנושאים השוליים שהפכו להיות מרכזיים. הקורס יתמקד בסקירת התהליכים ההיסטוריים ובמשקל המשתנה של שאלות דת בחברה הישראלית

ידע

1. הלומדים יבחנו את הסוגיות השונות בשאלת מקומה של הדת בישראל
2. הלומדים יכירו את הרקע התיאורטי למתחים בענייני דת
3. הלומדים יעמיקו ברקע ההיסטורי של הפולמסים השונים בענייני דת
4. הלומדים ידונו במשקלה המשתנה של הדת במדינת ישראל

מיומנויות

1. הלומדים ינתחו מקורות מידע ראשוניים ומשניים וילמדו להשתמש במגוון מקורות על מנת ליצור תיאור היסטורי מורכב
2. הלומדים יעריכו את מקורות המידע ומהימנותם, ידעו להבחין בין מקורות ולהעריך את מידת אמיתותם.

ערכים (במידה ורלוונטי)

למידה פעילה - תכנון מהלך השיעורים:

מס' השיעור	נושא השיעור	למידה פעילה	קריאה/ צפיה נדרשת	הערכה תהליכית/מעצבת
1	יחסי דת ומדינה – המצב במדינות שונות בעולם	דיון על מודלים שונים של מערכת יחסים בדמוקרטיית	בנימין נויברגר, "דת ומדינה – הסדרים ומגמות במדינות דמוקרטיות" בתוך מרדכי בר-און וצבי צמרת (עורכים), <u>שני עברי הגשר – דת ומדינה בראשית דרכה של ישראל</u> , יד בן צבי, ירושלים תשס"ב	

2	משברי החינוך במחנות העולים	קריאה משותפת בישיבת ממשלה 17/1/50	צבי צמרת, "ועדת פרומקין: ועדת חקירה ממשלתית בנושא חינוך ילדי העולים בשנות המדינה הראשונות", עיונים בתקומת ישראל , 1, 1991	חידון קהוט
3	הקמת המדינה בהגות הדתית		יוסף אחיטוב, <u>משבי רוח – דברי הגות ומחשבה</u> , מכון הרטמן, ירושלים תשע"ג. פרק חמישי: לבטיו ההלכתיים של הרב הראשי הרצוג בעשור הראשון לתקומת ישראל, עמ' 117-129	
4	דיני אישות ונישואים אזרחיים		"נישואין כדת משה ו(מדינת) ישראל: חוק שיפוט בתי דין רבניים" בתוך דבורה הכהן ומשה ליסק (עורכים), <u>צומתי הכרעות ופרשיות המפתח בישראל</u> , ירושלים תש"ע.	
5	פטור מגיוס לתלמידי ישיבות		דפנה ברק-ארז, "גיוס בחורי ישיבות – מפשרה למחלוקת", בתוך דבורה הכהן ומשה ליסק (עורכים), <u>צומתי הכרעות ופרשיות המפתח בישראל</u> , ירושלים תש"ע.	חידון קהוט
6	הויכוח על חוק השבות ושאלת מיהו יהודי	קריאה משותפת בדיון הכנסת בשאלת מיהו יהודי – 8/7/58	אליעזר דון יחיא, "דת, זהות לאומית ופולטיקה, המשבר בשאלת מיהו יהודי" בתוך מרדכי בר-און וצבי צמרת (עורכים), <u>שני עברי הגשר – דת ומדינה בראשית דרכה של ישראל</u> , יד בן צבי, ירושלים תשס"ב	
7	החוקה ואי חקיקתה		אליאב שוחטמן, "המשפט העברי והמדינה היהודית המודרנית", בתוך ישראל הראל ואשר כהן (עורכים) <u>הציונות הדתית עידן התמורות</u> , מוסד ביאליק, ירושלים, תשס"ד	
8	מסחר ובילוי – מעמד השבת לתולדותיה		גדעון ספיר, "וקראת לשבת עונגי? עבודה, מסחר ובילוי בשבת בישראל מקום המדינה ועד היום". <u>מחקרי משפט 31/2</u> , 2018, עמ' 583-648	
9	דתיים וצבא		יגיל לוי, <u>המפקד האליון – התיאוקרטיזציה של הצבא בישראל</u> , עם עובד 2015, פרק 1 יחסי דת וצבא בשנים הראשונות, עמ' 23-65.	
10	כשרות בחסות המדינה	איסוף סימני	"הכשרות הפרטית בישראל:	

	רגולציה וולונטרית כתוצר משולב של ביקוש והיצע", חקר החברה החרדית, כרך 2 תשע"ה, מאי 2015, עמ' 117-146	הכשרויות השונות		
	מיכאל פייגה, "חזון העצמות השבורות : חרדים מול ארכיאולוגים בעיר דוד", בתוך קימי קפלן ועמנואל סיון (עורכים), <u>חרדים ישראלים: השתלבות בלא טמיעה?</u> , מכון ון ליר בירושלים הקיבוץ המאוחד, תשס"ד – 2003, עמ' 55-81		ארכיאולוגיה וחרדים	11
חידון קהוט	Yoram Peri and others, "The 'Religionization' of Israeli Society", <u>Israel Studies Review</u> , 27/1, Summer 2012		תנועת התשובה ושינוי מקומה של הדת בחברה פוסט-מודרנית	12
	יעקב ידגר ישעיהו ליבמן, "מעבר לדיכוטומיה דתי-חילוני: המסורתיים בישראל" בתוך אורי כהן ואחרים (עורכים), <u>ישראל והמודרניות</u> , ירושלים, 2006, עמ' 337-366.		המסורתיים	13

*ייתכנו שינויים בסילבוס בהתאם לקצב ההתקדמות ואפקטיביות הלמידה

ציין סופי

תיאור התוצר	משקל בציון הסופי
סיכום חידוני קהוט	20% מהציון הסופי
השתתפות בדיון	10% מהציון הסופי
מבחן מסכם	70% מהציון הסופי

דרישות הקורס

- **מטלות** – במסגרת הקורס יש להשתתף בחידוני הקהוט
- **נוכחות** – יש חובת נוכחות בקורס. ניתן להחסיר עד שני שיעורים בסמסטר

דרישות קדם

אין

ביבליוגרפיה: תכנים לקריאה, צפיה והאזנה (רצוי עדכני)

- תכני חובה – מפורט ברשימת השיעורים.
תכני העשרה. – אשר כהן, הטלית והדגל – הציונות הדתית וחזון מדינת התורה בימי ראשית המדינה, יד בן צבי, ירושלים 1998.
אשר כהן, הטלית והדגל – הציונות הדתית וחזון מדינת התורה בימי ראשית המדינה, יד בן צבי, ירושלים 1998.
זרח ורהפטיג, חוקה לישראל - דת ומדינה, ירושלים 1988
ישעיהו ליבוביץ, יהדות, עם יהודי ומדינת ישראל, ת"א תשל"ו.
Charles Libman and Eliezer Don-Yehiya, Religion and politics in Israel, Indiana University press, Bloomington, 1984
Stewart Cohen, The Scroll or the Sword? Dilemmas of Religion and Military Service in Israel
Harwood Academic Press, London, 1997
אשר כהן וברוך זיסר, מהשלמה להסלמה, הוצאת שוקן, 2003.